

Immaterieel Erfgoed en Controversen; waar staan we nu?

Nieuwsbericht 28 juni 2019

In deze onderzoekslijn wordt er gekeken hoe je kan omgaan met aspecten van immaterieel erfgoed die discussie oproepen in de maatschappij. Om hier praktische handreikingen en theoretisch invalshoeken voor te ontwikkelen, is er in de afgelopen maanden een aantal stappen gezet. Er werden twee Dialoogtafels georganiseerd en stagiair Job Veltman deed aanbevelingen vanuit een filosofisch perspectief. In de huidige periode worden de nieuwe inzichten toegepast en verder ontwikkeld.

In maart en april 2019 vonden er twee Dialoogtafels plaats. Hier schoven steeds een aantal vertegenwoordigers van erfgoedgemeenschappen aan, die de afgelopen tijd met kritiek waren geconfronteerd, en/of onderwerp waren van debat. Aan tafel zaten vertegenwoordigers van immaterieel erfgoed met dieren, met daarnaast vertegenwoordigers van gemeenschappen die te maken hebben met diversiteit en stereotypering, en regelgeving rond milieu en veiligheid.

Tijdens de informerende gesprekken werden problemen besproken en mogelijke benaderingswijzen en oplossingen gewogen. De deelnemers konden hun ervaringen ook onderling delen, wat als positief werd ervaren. Naast de verschillen, die ook duidelijk werden, waren er ook overeenkomsten in de problematiek waarmee men wordt geconfronteerd.

Voor het Kenniscentrum was het belangrijk om te inventariseren wat ‘in het veld’ als uitdaging wordt ervaren om, samen met de gemeenschappen, te werken aan een betere borging voor de toekomst. Duidelijk was ook, dat er soms hoge verwachtingen werden gekoesterd jegens de rol van het Kenniscentrum, en dat het aan ons is deze verwachtingen goed te *managen*.

Een andere opvallende uitkomst was dat erfgoedgemeenschappen de term ‘controversé’, vaak als een te negatieve betiteling ervaren. De term reduceert deze vorm van immaterieel erfgoed tot een debat, vond men, terwijl er ook veel niet controversieel aan is. We hebben daarom ook besloten om in ieder geval de term ‘naar buiten toe’ voorzichtig te hanteren.

Bovendien kwam naar voren dat soms maar een heel klein groepje, of een enkel individu, via de sociale media al een controversé kan aanzwengelen. Anderzijds werd duidelijk dat dit schuren wellicht onontkoombaar is, en van alle tijden. Omdat wij een diverse samenleving zijn, waarin jong en oud, stad en land, progressief en conservatief, mensen met diverse culturele wortels etc. allemaal onze erfgoedtradities koesteren, is enige schuren en schampen onvermijdelijk. Met name op het gebied van diversiteit en dierenwelzijn, milieu en gezondheid botsen tegenwoordig verschillende waarden.

Men was het erover eens dat, met het oog op deze verschillende uitgangspunten en opvattingen, een goede communicatie voor alle gemeenschappen van groot belang is; met de pers, met de overheden, en met de bezoekers van, bijvoorbeeld, een paardenmarkt.

Hierin zijn nog wel slagen te winnen, en kan een proactieve benadering voordelen opleveren. Een onderdeel van deze communicatie is om, juist bij de controversen, de positieve kant van immaterieel erfgoed te benadrukken. Te vertellen – of beter: te laten zien en ervaren – hoe verbindend, vrolijk en mooi immaterieel erfgoed kan zijn. Hoe het heden, verleden en toekomst aaneenrijgt, jongeren enthousiasmeert en ouderen houvast biedt.

Een ander spoor dat wordt ontwikkeld is meer theoretisch van aard. In de afgelopen maanden heeft Job Veltman vanuit de Radboud Universiteit Nijmegen stagegelopen bij het Kenniscentrum. Hierin onderzocht hij vanuit een filosofisch perspectief hoe er gekeken kan worden naar ontwikkelingen in de samenleving, conflicthantering en identiteit. Vanuit dit filosofisch kader zijn er methodieken geanalyseerd, zoals Emotienetwerken en Keti Koti tafels, en praktische aanbevelingen gedaan. Een van die aanbevelingen richt zich op het bespreekbaar en invoelbaar proberen te maken van de diverse emoties, die deze tradities kunnen oproepen. Veltman ziet daarbij de controversen ook als een ‘kans’, doordat ze oproept tot het bespiegelen over de positieve krachten en kernwaarden van een bepaalde traditie. Daarnaast benadrukt hij het belang van de positieve insteek en het benoemen van ‘*best practices*’. Ook het inzichtelijk maken van de betekenis van immaterieel erfgoed via *storytelling*, het formuleren van een eigen verhaal of narratief, wordt als methode naar voren geschoven. Algemeen benadrukt hij het belang van de samenwerking van het Kenniscentrum met musea, hogescholen en universiteiten. Het is een benadering die we ook in de praktijk al ervoeren. De uitdaging is te zoeken naar een grote gemene deler, maar ook, zo benadrukt Job Veltman, maatwerk te leveren voor de verschillende vormen van immaterieel erfgoed.

De komende tijd gaan we verder op dit ingeslagen pad. We hopen zowel in de breedte als in de diepte een bijdrage te leveren aan een goede borging in de toekomst, en aan een beter begrip van krachtenveld rond de diverse vormen van immaterieel erfgoed – en daarmee een beter begrip van onszelf.